

Inleiding door dr Nikolaos van Dam, Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederlanden in de Bondsrepubliek Duitsland

Duitsland is een fascinerend land; maar lang niet iedereen in Nederland heeft dat ontdekt, wil dat ontdekken, of heeft er oog voor. Duitsland is voor ons in velerlei opzicht het belangrijkste partnerland ter wereld, maar velen zijn zich daarvan niet ten volle bewust, of weten het misschien wel, maar het speelt in hun belevingswereld geen belangrijke rol. Er is in bredere Nederlandse kring misschien zelfs sprake van een zeker gebrek aan kennis over Duitsland, met als gevolg dat de Duitsers, in al hun rijke verscheidenheid in de verschillende deelstaten afzonderlijk en in de Bondsrepubliek als geheel, niet altijd even goed worden begrepen. Wij doen daardoor niet alleen de Duitsers, maar ook onszelf tekort.

Niet dat die kennis niet gemakkelijk te verwerven zou zijn, want de kranten staan er dagelijks vol van en de Nederlandse media hebben een behoorlijk aantal goed gekwalificeerde correspondenten in Duitsland. Daarnaast zijn ook de Duitse media, waaronder de televisie, in Nederland gemakkelijk toegankelijk en wie wil, kan zonder veel moeite de beschikking krijgen over de beste Duitse publicaties. Maar zelfs die hoge toegankelijkheidsgraad en kwaliteit van media en publicaties vormen geen enkele garantie dat er ook kennis van zal worden genomen. Wat is er immers gemakkelijker dan iets over te slaan of te negeren als er geen interesse voor bestaat? In zo'n geval is er méér voor nodig om de mensen te bereiken. Dan moet die belangstelling actief worden gewekt. En wat zou een betere drijfveer kunnen zijn, dan het bestaan van uitzonderlijk grote belangen van Nederland in Duitsland? Maar ook daar dient te worden geconstateerd dat belangstelling en belangen lang niet altijd samengaan.

Een van de meest geschikte sectoren om die belangstelling aan te wakkeren is het onderwijs. Het is daarom van groot belang dat Nederland een aantal universitaire instituten

heeft, waaronder in Nijmegen, Amsterdam en Utrecht, waar kennis over Duitsland in sterke mate aanwezig is. Maar dat alleen is niet voldoende. Van ten minste zo'n groot belang is dat deze kennis op dusdanige wijze wordt uitgedragen, ook binnen het middelbaar onderwijs, dat niet alleen de kennis over Duitsland in bredere kring wordt verbreid, maar ook het bewustzijn van het belang van die kennis voor onze eigen Nederlandse positie, ook binnen Europa, in breder verband.

Maar voor het goed kunnen opereren binnen Duitsland en het direct toegang krijgen tot de Duitse media is wel een redelijke kennis van het Duits gewenst. Deze kennis is binnen Nederland gedurende de afgelopen decennia sterk afgenomen. Hoewel het ook best mogelijk is om Duitsland behoorlijk te leren kennen zonder het Duits te beheersen, is een hernieuwde versterking van het onderwijs van de Duitse taal in Nederland een ontwikkeling, die welhaast onontbeerlijk is voor de handhaving van onze sterke positie in Duitsland ten opzichte van andere landen, ook op langere termijn. Met een grondige kennis van het Duits kan men Duitsland bovendien veel dieper doorgronden en dat kan verrijkend werken. De redenering dat men tegenwoordig overal wel met Engels terecht kan, doet geen recht aan het simpele feit dat men, via rechtstreekse communicatie in de taal van de ander, altijd nog betere resultaten kan bereiken, zeker als men daarbij ook nog de relatieve onbekendheid van Duitsers met andere talen in beschouwing neemt. Met het gegeven dat in andere Europese landen wellicht nog minder Duits wordt gesproken dan in Nederland, kunnen we slechts ons voordeel doen, wanneer het om onze positie in Duitsland gaat. Het moet in elk geval geen aanleiding zijn om onze kennis van vreemde talen nog verder te laten schieten.

In tegenstelling tot de eerste decennia van de twintigste eeuw, toen velen in Nederland nog *wel* sterk geïnteresseerd waren in Duitsland met het vele dat dit land heeft voortgebracht op het gebied van wetenschap, filosofie, cultuur, muziek, etcetera, zijn vele Nederlanders tegenwoordig dus-

danig georiënteerd op de Anglo-Saksische wereld, of hebben zij een zo sterke Atlantische opstelling, dat er bij hen mentaal minder of nauwelijks ruimte over blijft voor het Duitse. In een dergelijke situatie staan Nederlanders niet zozeer bewust met de rug naar Duitsland toe gekeerd, maar hebben zij hun blik *wel* dusdanig op andere delen van de wereld gericht, dat zij Duitsland minder goed zien liggen.

Ten gevolge van dit alles lijkt er sprake te zijn van een zekere asymmetrie in de bilaterale Nederlands-Duitse verhoudingen. Zo is mij enerzijds veelvuldig opgevallen hoe positief Duitsers in het algemeen over Nederland en Nederlanders denken. Er is vaak sprake van een soort 'positieve reflex', waarmee wij weliswaar ingenomen mogen zijn, maar die wij geenszins als vanzelfsprekend mogen beschouwen, al helemaal niet vanwege de niet altijd even positieve houding die sommige Nederlanders er nog wel eens op na lijken te houden, wanneer het over Duitsland gaat. Vele Duitsers vinden niettemin dat Nederland een positieve functie vervult als een soort gidsland, waarvan op diverse terreinen wat te leren valt, bijvoorbeeld op sociaal-economisch gebied en ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken. Hoewel we hier zo veel mogelijk in positieve zin op zouden moeten inhaken - en ons ambassadenetwerk in Duitsland doet dat ook - wordt ons belangrijkste partnerland Duitsland door Nederlanders niet zelden met een zekere nonchalante tegemoetgetreden, als zou het vanzelfsprekend zijn dat de betrekkingen met onze grote oosterbuur zo goed zijn, daar waar het de Duitse zijde van het verhaal betreft. Het lijkt soms alsof van Nederlandse zijde de indruk bestaat dat het allemaal vanzelf wel goed gaat en dat er weinig voor hoeft te worden gedaan om dat zo te houden. Maar een dergelijke nonchalante houding is mijns inziens niet alleen onjuist en ongerechtvaardigd; zij brengt op termijn bovendien risico's met zich mee, zeker wanneer deze opstelling van Duitse zijde niet meer zo gemakkelijk zou worden geaccepteerd als nu nog het geval lijkt te zijn.

Zelfs de beste contacten vereisen het nodige onderhoud om op peil te kunnen blijven. Voor de asymmetrische Nederlands-Duitse verhoudingen geldt daarenboven, dat deze niet alleen moeten worden verzorgd, maar ook dat ze tijdig dienen te worden bijgesteld. Wij dienen er vanuit te gaan dat de na-oorlogse jongere generatie van het zich 'normaliserende' Duitsland, dat inmiddels is uitgegroeid tot een onmisbare steunpilaar van de democratie in Europa en zich heeft ontwikkeld tot de grootste economische macht met de grootste bevolking binnen de Europese Unie, op den duur anders zal kunnen gaan reageren op een nonchalante of eenzijdig-kritische Nederlandse houding dan tot dusverre het geval is geweest. Naast de 'normalisering' van Duitsland dient dan ook een Nederlands 'normaliseringsproces' ten opzichte van Duitsland plaats te vinden, liefst in een dusdanig tempo dat deze op de Duitse normalisering vooruit loopt. Het zou een misvatting zijn, te verwachten dat de Duitse 'Selbstbeschränkung' een eeuwig leven beschoren is. Een grotere Duitse assertiviteit vormt slechts een natuurlijk onderdeel van het normaliseringsproces dat het hedendaagse Duitsland doormaakt en is niet meer of minder dan een afspiegeling van het feit dat Duitsland reeds lang weer een politieke en economische grootmacht is.

Met dit alles zij niet gezegd dat er op regerings- en overheidsniveau iets mis zou zijn tussen onze beide landen. Integendeel. Er is vrijwel geen land ter wereld waarmee Nederland zulke intense en uitstekende relaties onderhoudt als met Duitsland. De hoge frequentie van bezoeken van onze Koningin, van de Nederlandse minister-president, ministers en staatssecretarissen aan Duitsland, vormt hiervan een getrouwe afspiegeling, die haar weerga niet kent, wanneer men onze relaties met andere landen over de gehele wereld beziet. Ook Duitse bezoeken aan Nederland zijn frequent. Daarnaast is er op diverse werkniveaus sprake van een opmerkelijk goede samenwerking, die wordt gekenmerkt door een combinatie van vriendschappelijkheid, sympathie, zakelijkheid, openheid en wederzijds vertrouwen.

Het is meer dat er nog het een en ander dient te veranderen in het bewustzijn en de houding van een deel van de Nederlandse samenleving. Daar kan de Nederlandse regering, met haar uitstekende betrekkingen met Duitsland, samen met onder meer de universitaire Duitsland-instituten in Nederland verandering in helpen brengen, door de kennis over het nieuwe Duitsland en het bewustzijn van onze grote belangen daar te helpen vergroten. De hier ingeslagen, goede weg verdient verder te worden ondersteund en aangemoedigd.